

Alkotmánybíróság

1015 Budapest

Donáti u. 35-45.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: <u>IV/1554-0/2017</u>	
Érkezett: <u>2017 JÚL 25.</u>	
Példány: <u>1</u>	Kezelőiroda:
Melléklet: <u>6 db</u>	<u>mi</u>

a Pesti Központi Kerületi Bíróság útján

ügyszám: 8.Sze.8736/2017/2. és 23.Szef.27/2017/3.

Tisztelt Alkotmánybíróság!

PESTI KÖZPONTI KERÜLETI BÍRÓSÁG	
ÁLLÁSÉRTÉSI CSOPORTJA 3.	
FOLAJSTROMSZÁM	
KEZELŐIRATON:	
Postán / Gyűjtőládán / Személyesen / E-mailen / Faxon	
Érkezett: <u>2017 -07- 17</u>	
PÉLDÁNY: <u>IV.</u>	
MELLÉKLET: <u>KÖZTÜK:</u>	
FOLAJSTROMSZÁM:	
UTÓIRATON:	

Alulírott dr. Hüttl Tivadar ügyvéd (1136 Budapest, Tátra u. 15/b. I. em. 1.)

és Kiripolszky Csongor

panaszosok jogi

kepviselejeként az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 27. § alapján az alábbi

alkotmányjogi panasz indítványt

terjesztem elő:

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 27. § alapján kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg a Pesti Központi Kerületi Bíróság 8.Sze.8736/2017/2. számú és a Fővárosi Törvényszék 23.Szef.27/2017/3. számú végzése alaptörvény-ellenességét, és az Abtv. 43. § (1) és (4) bekezdései alapján semmisítse meg azokat, mivel sértik az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdését.

Az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy vizsgálja meg az alkalmazott jogszabály, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 170. § alaptörvény-ellenességét is.

Indítványom alátámasztására az alábbiakat adom elő:

1. Érintettség, tényállás és befogadhatóság

Az alkotmányjogi panasz alapja az Abtv. 27. §-a, mely szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A panaszosok az egyedi ügyben érintett személyek, akikkel szemben szabálysértési szankció került kiszabásra jogerős bírósági határozatban.

Az elsőfokú végzésben megállapított tényállást a panaszosok nem vitatják. Eszerint a panaszosok 2017. április 17-én ártalmatlan és könnyen eltávolítható narancsszínű festékkel tartalmazó luftballonnal dobták meg a Szabadság téren álló szovjet hősi emlékművet, hogy így hívják fel a figyelmet az oroszbarát kormánypolitika erkölcstelenségére és veszélyeire. Akciójukat a facebook közösségi oldalon élőben közvetítették. A helyszínen megvárták az intézkedő rendőröket, tettüket nem tagadták, azt viszont vitatták, hogy ezzel jogsértést követtek volna el: akciójuk békés, kárt nem okozó tiltakozás a növekvő orosz befolyás ellen. A panaszosokat a rendőrség szabálysértési őrizetbe vette, majd másnap bíróság elé állította garázdaság szabálysértése miatt a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabstv.) 170. § alapján. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 8.Sze.8736/2017/2. számú végzésével megállapította a panaszosok szabálysértési felelősségét, és fejenként harmincezer forint pénzbírságot szabott ki. A fellebbezésben (mellékelve jelen beadványhoz) a panaszosok részletes alapjogi szempontú érvelés mentén kérték az elsőfokú határozat megváltoztatását és a szabálysértési felelősség hiányának megállapítását. Az elsőfokú döntést a panaszosok fellebbezése nyomán eljáró Fővárosi Törvényszék 23.Szf.27/2017/3. számú végzésével hatályban tartotta. A jogerős határozat nem tartalmaz érdemi reflexiót a panaszosok érveire.

A másodfokú végzés 2017. május 16-án került kézbesítésre a panaszosok jogi képviselője részére. Az alkotmányjogi panasz előterjesztésére nyitva álló határidő 2017. július 17-én jár le. A támadott határozatok ellen nincsen helye további rendes jogorvoslatnak (Szabstv. XVI. fejezet).

Tájékoztatom a T. Alkotmánybíróságot, hogy az alkotmányjogi panasszal párhuzamosan a panaszosok a jogerős ítélet felülvizsgálatát nem kérték a Kúrián.

A panaszosok az indítványukat elsősorban a bíróságok döntését érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességre alapítják (Abtv. 29. § első fordulata). A bíróságok a szabálysértés törvényi tényállásának mechanikus alkalmazása során nem vették figyelembe a panaszosok cselekményének azt a lényegi vonását, hogy az politikai véleménynyilvánítás volt. Ennek következtében nem alkalmazták a véleménynyilvánítási szabadság korlátozásának szigorú alapjogi tesztjét. Holott a közügyek szabad megvitatása alapvető fontosságú egy demokratikus társadalomban, és az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a polgárok számára a jognak biztosítania kell, hogy minél szabadabban vehessenek részt a közéleti vitákban. A panaszbeadvány alapját képző ügyben a szabad véleménynyilvánítás és a köznyugalom védelmét

szolgáló, büntető jellegű jogszabály konfliktusa merült fel. Az eljáró bíróságok a garázdaság fogalmának a tényállási elemeit (kirívó közösségellenesség, riadalomkeltésre vagy megbotránkozás keltésre való alkalmasság) egyáltalán nem értékelték alapjogi szempontból, továbbá elmaradt az állam büntetőhatalmának gyakorlásához, illetve az alapjog gyakorlásához fűződő társadalmi érdekek ütköztetése. Indítványozói álláspont szerint a szabálysértési tényállás és a tényállási elemek alapos alapjogi szempontú mérlegelése ahhoz kell, hogy vezessen, hogy az állam nem szankcionálja az indítványozók magatartását, mert az szükségtelenül és aránytalanul korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát, és így sérti az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdését.

Az Abtv. a befogadás vagylagos felételeként támasztja ugyanakkor az alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés fennállását (Abtv. 29. § második fordulata). Jelen ügyben ilyen kérdés is felmerül. Ez pedig nem más, mint az az ellentmondás, amely a Szabstv. garázdaság tényállásának szövege és bírói gyakorlata, illetve a véleménynyilvánítási szabadság alkotmánybírói gyakorlata között feszül. Míg az Alkotmánybíróság - összhangban az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatával - számos esetben leszögezte, hogy a felkavaró, akár sokkoló véleményeknek is helye van a demokratikus közbeszédben, addig a Szabstv. 170. § olyan cselekményeket is büntetni rendel, amelyek ugyan megbotránkoztatók és a gyakorlat szerint akár kihívóan közösségellenesek is, ám valójában a véleményszabadság által védett körben maradnak. Az Alkotmánybíróság számára jelen ügyben lehetőség nyílik arra, hogy eldöntse: megfelel-e a Szabstv. 170. §-a a véleményszabadság alkotmányos normáinak, és ha igen, a tényállás változatlansága mellett milyen jogalkalmazási elveket kell követnie az azt alkalmazó bíróságoknak ahhoz, hogy ne érje igazolatlan korlátozás a véleménynyilvánítás szabadságát. A jelen ügy azt az alkotmányjogi jelentőségű kérdést veti fel, hogy létezik-e olyan, a megszokottól eltérő, látványos vagy éppen sokkoló politikai véleménynyilvánítás, amely nem élvez a közéleti véleménynyilvánításnak járó kitüntetett jogi védelmet, és amely így a szabálysértési jog eszközeivel szankcionálható.

Ebből fakad az a következtetés, hogy a bíróságok által alkalmazott jogszabály maga is alaptörvény-ellenes, tekintettel arra, hogy az ellentétes az alkotmányos büntetőjog elveivel. A panaszosok jogi álláspontja szerint a szabálysértési tényállás túlságosan általános és a tiltott magatartásokat pontosan meg nem határozó szövege megnyitja az utat az önkényes jogértelmezés előtt, amely végső soron a véleményszabadság alkotmányos jogának sérelméhez vezethet, és vezetett is jelen ügyben.

Az Abtv. 28. § szerint az Alkotmánybíróság a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során vizsgálhatja az alkalmazott jogszabály alaptörvény-ellenességét is, és *vice versa*.

2. Alapjogi követelmények

2.1. A közéleti véleménynyilvánítás védelme

A panaszosok magatartása a közhatalom, a kormányzati politika erőteljes kritikája volt. Ezt a panaszosoknak az eljárás során tett vallomásai is megerősítették: a magyar-orosz politikai közeledés elleni tiltakozásul választották a véleményük kifejezésének ezt a módját. Ennek következtében a bíróságoknak nem kizárólag a Szabstv. szabályait kellett volna alkalmazniuk,

hanem a véleménynyilvánítási szabadsággal és az alapjog-korlátozással kapcsolatos alkotmányos követelményeket is figyelembe kellett volna venniük és érvényesíteniük kellett volna. Az Alaptörvény 28. cikke előírja, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék. Ez jelen esetben tételesen is azt a követelményt támasztja a jogalkalmazóval szemben, hogy a Szabstv. rendelkezéseit az Alaptörvény IX. cikkében deklarált véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó alkotmányos követelményekkel összhangban értelmezze. De már az Alkotmánybíróság is rámutatott, hogy *„a közügyeket vitató szolás minősítése során tehát a szakjogi szabályokkal egyidejűleg és azoktól elválaszthatatlanul, közvetlenül és intenzíven van jelen az alkotmányjog is. Ebből következően pedig a közéleti kérdéseket érintő szolás jogi minősítése egyúttal olyan alapvető jog közvetlen gyakorolhatóságáról is dönt, amelynek forrása az Alaptörvény és az 'alkotmányjogi alapjogvédelem nemzetköziesedésének' általános folyamatába illeszkedően az elfogadott nemzetközi emberi jogi egyezmények.”* [13/2014. (IV.18.) AB határozat, 51.]

A véleménynyilvánítás szabadsága nem csak a beszéd tartalmát védi, hanem a közlés módját is, amit az alapjog-gyakorló szabadon választhat meg. A demokratikus jogállamokban a véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van: nemcsak az egyéni önkifejezés, a személy szabad kibontakozásának és szellemi autonómiájának záloga, hanem egyúttal a demokratikus közvélemény és akaratképzés nélkülözhetetlen forrása is. A demokratikus kormányzás és a politikai közélet ugyanis feltételezi a különféle vélemények akadálymentes közlésének, közölhetőségének és ütköztetésének szabadságát. Nem bizonyos gondolatok, vélemények, eszmék vagy értékek, hanem maga a véleménynyilvánítás lehetősége élvezi az alkotmányos védelmet. A véleménynyilvánítási szabadság alapjoga ennek megfelelően nem tagadható meg azért, mert a kifejezett vélemény mások érdekét, világfelfogását, szemléletét vagy érzékenységét - vagy ezek eredőjeként a köznyugalmat - sérti. [Lásd: 36/1994. (VI. 24.) AB határozat, 34/2004. (IX. 28.) AB határozat, illetve legutóbb: 7/2014. (III. 7.) AB határozat].

A szólásszabadság gyakorlásának kriminalizálása, és büntető- vagy szabálysértési szankcióval sújtása olyan visszatartó hatás kiváltására alkalmas, amely öncenzúrára kényszeríthet, ezért az a közügyeket érintő vélemény szabadságával élőkkel szemben csak egy rendkívül szűk körben lehet alkotmányosan megengedett. (Az elzárással is büntethető szabálysértési tényállások tekintetben a jogalkalmazásnak éppúgy tekintettel kell lennie arra a követelményre, hogy arra csak *ultima ratio* jelleggel kerülhet sor, mint a büntetőjogi tényállások alkalmazásakor: a visszatartó hatás ugyanúgy jelentkezik.) A véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos védelmét igazoló elvek és értékek érvényesüléséhez pedig nélkülözhetetlen követelmény, hogy a polgárok különféle retorziók és hátrányos következményektől való félelem nélkül vehessenek részt a közéleti vitákban, tehát a büntetőjog korlátozó szabályait szűkítően kell értelmezni. *„Az Alkotmánybíróság következetes felfogása szerint tehát a közügyekre vonatkozó és a közéletben szerepet vállaló személyek és szervezetek tevékenységét érintő véleménynyilvánítás erősebb alkotmányos védelmet élvez, és így korlátozhatósága szűkebb körben nyerhet alkotmányos igazolást. Ennek megfelelően a közügyek vitatását érintő véleménysszabadság korlátozását előíró jogszabályokat megszorítóan szükséges értelmezni.”* [13/2014. (IV.18.) AB határozat, 28.]

A bírósági döntések értékelésekor az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) a gyakorlata sem hagyható figyelmen kívül. Az EJEB értelmezése szerint a véleménynyilvánítás szabadsága a társadalom demokratikus fejlődésének egyik elengedhetetlen előfeltétele [*Handyside v. Egyesült Királyság* (5493/72), 1976. december 7., 49.]. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye

(Egyezmény) valamennyi véleményt védelemben részesít függetlenül attól, hogy azok támadóak, sokkolóak vagy zavaróak, hiszen ezt követeli meg a demokratikus társadalmak alapelveiként működő tolerancia, pluralizmus és a nyitottság követelménye [*Castells v Spanyolország* (11798/85), 1992. április 23., 42.]. Ennek megfelelően az EJEB a véleménynyilvánítási szabadság korlátozásának megengedhetősége során az Egyezmény egészét is átható demokratikus társadalom értékrendjét tartja szem előtt, és arra keresi a választ, hogy adott esetben a véleményszabadság korlátozása szükséges-e egy demokratikus berendezkedésű társadalomban, vagyis van-e olyan nyomós társadalmi érdek, amely a jogkorlátozást kellően indokolja [*Sunday Times v Egyesült Királyság* (6538/74), 1979. április 26., 58-67.]. Az EJEB több ügyben megerősítette, hogy az Egyezmény 10. cikke nem csak a közlések tartalmát védi, hanem azt a szabadságot is, hogy a jogosultak megválasszák a közlésük formáját [*Oberschlick v Austria* (47/1996/666/852)].

A véleménynyilvánítás szabadságát biztosító jog nem korlátlan, a joggyakorlás kereteit törvény állapítja meg, amit a törvény kifejezetten nem szabályoz, azt jogszerűnek kell tekinteni, további korlátozás alá nem eshet. Az alapjogok továbbá alanyi jogosultságok is, azaz *kötelezettséget keletkeztetnek* – mindig együtt járnak, korrelálnak egy másik jogalany, jelen esetben az állami hatóságok kötelezettségeivel. A szabad véleménynyilvánításhoz való jog alanya ennek megfelelően igényt tarthat arra, hogy mind bárki más, mind a hatóságok tartózkodjanak a véleménynyilvánítási szabadsága békés gyakorlásába való indokolatlan beavatkozástól, és igényt tarthat arra, hogy a hatóságok – de a bíróságok is – védjék meg a joggyakorlásába való külső beavatkozástól, illetve biztosítsák a joggyakorlás minél szabadabb lehetőségét. Az alapjog tiszteletben tartásának kötelezettsége nemcsak az alapjog-gyakorlás konkrét kötelezettjeire (akár másokra, akár a hatóságokra) vonatkozik, hanem a bíróságokra is, amikor igazságszolgáltatási tevékenységük körében alapjogot érintő döntéseket hoznak, és a jogalkotóra is, amikor alapjogot érintő, méghozzá cselekvést kriminalizáló szabályokat alkot. Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése szerint: „AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.”

2.2. A jogállamiság és az alkotmányos büntetőhatalom követelményei

A Szabstv. 170. § szerint „Aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, szabálysértést követ el.” A szabálysértés törvényi tényállásának alkalmazásakor az alkotmányos büntetőjog követelményei alkalmazandók. A hatályos szabálysértési törvény kapcsán ugyanis az AB általános érvénnyel rögzítette, hogy a szabálysértési jog és a büntetőjog szoros összefüggésére, továbbá a szabálysértések és a szabálysértési eljárás kriminális jellegére tekintettel a szabálysértési kódex egyes rendelkezéseinek felülvizsgálata során alkalmazza a büntetőjog Alaptörvényben rögzített garanciáiból fakadó követelményeket. {38/2012. (XI. 14.) AB határozat [21-29]; megerősítette: 31/2015. (XI. 18.) AB határozat [47-48]} Jelen esetben ráadásul az alkalmazott szabálysértési tényállás - egyetlen elem, a magatartás erőszakos jellegének kivételével - megegyezik a garázdaság büntetőjogi tényállásával, amiből az következik, hogy az erőszakos elemet leszámítva a bíróságoknak ugyanazon tényállási elemek fennállását ugyanolyan szempontok szerint kell vizsgálniuk mind a szabálysértési, mind a büntetőeljárásban.

Az alkotmányos büntetőjog követelményei az AB állandó gyakorlata szerint különösen relevánsak akkor, amikor a büntetőjogi vagy szabálysértési korlátozás olyan alapjogot érint, mint a véleménynyilvánítás szabadsága. Ilyenkor tehát nemcsak a szabadságjog korlátozásának alapjogi követelményeit kell érvényesítenie a jogalkalmazó hatóságnak és az ügyet eldöntő bíróságnak, hanem a jogrendszer záróköveként funkcionáló, *ultima ratioként* szolgáló büntetőjog alkotmányos követelményeit is érvényesíteni kell. {30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 176.; 12/1999. (V. 21.) AB határozat, ABH 1999, 106, 112.; 4/2013. (II. 21.) AB határozat [55]} Az alkotmányos büntetőjog tartalmi követelménye, hogy a kriminális magatartások törvényhozói megválasztásakor nem lehet önkényesen eljárni, hanem a kriminalizálás szükségességét és mértékét szigorúan, az alapvető társadalmi értékek védelmével és védelmi igény mértékével kell igazolni. Formai követelmény, hogy a kriminalizált magatartás leírásának és a kriminalizálással védett jogtárgy mibenlétének mindenki számára egyértelműnek kell lennie: a büntetőjogi vagy szabálysértési tényállásnak egyértelmű és határozott törvényhozói üzenetet kell tartalmaznia arra vonatkozóan, hogy pontosan milyen cselekmények pontosan milyen értékek védelmében tilosak (vagy kötelezőek). Ez nemcsak azért fontos, mert az állampolgároktól csak ebben az esetben követelhető meg, hogy magatartásukat minden kétség nélkül a jogi előírásokhoz tudják igazítani, hanem azért is, mert ez veszi elejét a jogértelmezés önkényességének is. {30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167, 176.; 12/1999. (V. 21.) AB határozat, ABH 1999, 106, 110–111; 95/2008. (VII. 3.) AB határozat, ABH 2008, 782, 786.; 4/2013. (II. 21.) AB határozat [57-60]}

A túl általánosan megfogalmazott, szélesen meghatározott magatartások kriminalizálása ugyanis azzal a veszéllyel jár, hogy olyan cselekmények is szankcionálhatóvá válnak, amelyeket szükségtelen, vagy a véleménynyilvánítás szabadságára tekintettel aránytalan volna kriminalizálni. Ugyanakkor hasonló veszélyt idéz fel az is, ha a jogalkalmazás jogszabályi kereteinek határozatlansága, vagy túl tág meghatározása miatt az adott szabálysértési vagy büntetőjogi jogszabály alkalmazásának bírói gyakorlata nem segíti a jogalkalmazót a kiszámítható döntés meghozatalában, a jogbiztonság érvényesítésében {4/2013. (II. 21.) AB határozat [63], [70]; 47/2003. (X. 27.) AB határozat, ABH 2003, 525, 535.; 109/2008. (IX. 26.) AB határozat ABH, 2008, 886, 913.}.

Bár a garázda magatartások bírói megítéléséhez találunk iránymutatást - lásd pl. a 71/2008.BK. véleményt -, a véleménynyilvánítási szabadsággal összefüggő ügyekben tapasztalható ítélkezés korántsem mutat egységes képet. A panaszosok ebben a tekintetben hivatkoznak az alábbi ügyekre (melyek büntetőügyek ugyan, de az itt releváns szempontokból, tehát a kihívó közösségellenesség és a riadalom vagy megbotrányozás keltésére való alkalmasság tekintetében hasonlóak). A Budai Központi Kerületi Bíróság 14.B.I.272/2015/13. számú jogerős ítéletével felmentette a garázdaság vádjá alól azt a személyt, aki belerúgott a miniszterelnököt ábrázoló bábu fejébe, tekintettel arra, hogy bár a cselekmény alkalmas volt megbotrányozás keltésére, a kihívó közösségellenesség a politikai véleménynyilvánítási jelleg miatt nem volt megállapítható. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 10.B.V.22.080/2016/2. számú ítéletét helybenhagyó Fővárosi Törvényszék 20.Bf.10.921/2016/8. számú ítélete többek között azon az alapon tartotta fenn a minisztert joghurttal leöntő vádlottak felelősségét, hogy annak kihívó közösségellenessége azért valósult meg, mert a bár a cselekmény egy személygépkocsi belsejében történt, annak ténylegesen is volt tanúja, illetve a gépkocsi nyitott ajtókkal közterületen parkolt, így a cselekménynek potenciálisan is bárki tanúja lehetett. Ebben az ügyben ugyanakkor a másodfokú bíróság kifejezetten vizsgálta a cselekmény jellegét abból a szempontból, hogy az véleménynyilvánítási szándékkal történt-e. Mindezek alapján a panaszosok álláspontja szerint indokolt a garázdaság szabálysértési és

bűncselekményi tényállásának a véleménynyilvánítással összefüggő ügyekben alkalmazott gyakorlatának az alkotmánybíróági vizsgálata is, annak eldöntése érdekében, hogy az segíti-e a jogalkalmazót a konkrét ügy kiszámítható eldöntésében.

Összefoglalóan, az AB és az EJEB gyakorlatából az olvasható ki, hogy a véleménynyilvánítási szabadság szabálysértési vagy büntetőjogi korlátainak megítélése körében különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a közéleti témát illető véleménynyilvánítás kitüntetett védelmet élvez; hogy meghökkentő vagy rendhagyó formát öltő kritika különösen gondos mérlegelést igényel; hogy az alapjogok védelme az állam és a jogalkalmazó hatóságok és bíróságok elsőrendű kötelessége, és hogy a véleménynyilvánítási szabadság korlátozása esetén az elvont értékek (köznugalom) sokkal kisebb súllyal eshetnek latba, mint más alapjogok védelme; hogy különös figyelmet kell fordítani az alkotmányos büntetőjog követelményeinek érvényesülésére és a kriminalizálás *ultima ratio* jellegére; és hogy kiemelt jelentőséget kell tulajdonítani annak, hogy a szabálysértési vagy büntetőjogi korlátozás komoly visszatartó hatással [*chilling effect*] jár a közügyekben való megszólalásra nézve.

3. A bírói jogértelmezés alaptörvény-ellenessége

A bíróságok hibásan értelmezték az alkalmazandó jogot, figyelmen kívül hagyták a cselekvés alapjog-gyakorlást megvalósító jellegét, ennek következtében nem is végezték el az alapjog-korlátozás szigorú felülvizsgálatát, illetve az alapjog-gyakorlás szempontjából releváns tényeket hagytak figyelmen kívül, míg irreleváns tényeket figyelembe vettek. A bíróságoknak azt kellett volna igazolniuk, hogy fennáll olyan törvényben szabályozott, kényszerítő erejű indok („*compelling reason*”), ami egy demokratikus társadalomban elkerülhetetlenül szükségessé teszi a szabad véleménynyilvánításhoz való jog korlátozását („*pressing social need in a democratic society*”).

3.1. A társadalomra veszélyesség hiánya

A bíróságok figyelmen kívül hagyták azt, hogy a panaszosok magatartása politikai véleménynyilvánítás volt, ezért elmulasztották vizsgálni azt is, hogy a magatartás veszélyes-e a társadalomra úgy, ahogy azt a törvény megkívánja. A Szabstv. 1. § definiálja a szabálysértés fogalmát, aminek egyik eleme a társadalomra veszélyesség. A szabálysértésnek tehát a törvényi definíciója alapján két konjunktív összetevője van: egyszerre tényállásszerű és társadalomra veszélyes (jogellenes) cselekmény. A szabálysértés törvényi definíciójának ezen eleme, azaz társadalomra veszélyesség nélkül tehát nincs szabálysértés.

A törvényben rögzített társadalomra veszélyesség két összetevőből áll: a cselekmény a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükségesnél kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti Magyarország állami, társadalmi vagy gazdasági rendjét, a természetes és jogi személyek, valamint a jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait, és amelyre a Szabstv. szabálysértési elzárás büntetés kiszabását is lehetővé teszi, vagy járművezetéstől eltiltás alkalmazását kötelezően elrendeli. A két feltétel konjunktív feltételként jelentkezik, ami azt jelenti, hogy együttesen kell fennállniuk, hogy egy konkrét magatartásra társadalomra veszélyesként

lehesse tekinteni, és bármelyik hiánya kizárja ennek lehetőségét. Akár csak egy fogalmi elem hiánya kizárja azt, hogy az adott magatartás szabálysértésként kerülhesse elbírálásra.

Az alaki jogellenesség szerint az eljárás alá vont személy szabálysértési normában rögzített cselekvési vagy magatartási formától való tartózkodási kötelezettségét megszegi. Ennek vizsgálata az objektív tényállási elemek értékelésével végezhető el, amit a bíróságok meg is tettek. Az alaki jogellenesség azonban nem ad választ arra, hogy miért nyilvánít a jogalkotó egy cselekményt jogellenessé, illetve, hogy ennek az indoknak a konkrét esetben történő igazolhatósága fennáll-e. Ezt a materiális jogellenesség, azaz a társadalomra veszélyesség vizsgálata után lehet megnyugtatóan rendezni, ez biztosítja ugyanis, hogy az alaki jogellenesség tartalmi elemeinek indoka és a tételes jog alkalmazása igazolva van. Ez a vizsgálat azonban elmaradt mindkét bíróság részéről.

A Szabstv. dogmatikai rendszerében a materiális jogellenesség a társadalomra veszélyesség vizsgálatát jelenti. A társadalomra veszélyesség nem más, mint a kodifikált materiális jogellenesség, amelynek hiányában nem állapítható meg szabálysértés. A szabálysértés nem önmagában, hanem a védett jogi tárgyra való kihatásában veszélyes a társadalomra.

A Szabstv. garázdaság által védett tényállása a köznyugalom védelmét szolgálja. Az Alkotmánybíróság az addigi egységes gyakorlatát összefoglaló és megerősítő 7/2014. (III.7) AB határozata szerint a köznyugalom egy elvont jogi érték, amelynek kicsi a súlya, amikor a szólásszabadság korlátozását jelentő jogszabályban jelenik meg. Az AB és az EJEB gazdag joggyakorlata egyértelmű abban a tekintetben, hogy a közügyekben való durva, kellemetlen, meghökkentő vélemények is védelem alatt állnak. Ennek megfelelően a politikai véleménynyilvánítás, mégoly zavaró is mások számára, nem lehet kihívóan közösségellenes. Éppen ellenkezőleg: a politikai szólás kitüntetett védelmét igazoló instrumentális igazolás értelmében a politikai közbeszéd részét képező szólások éppen a nyitott társadalom és a demokrácia fennmaradását szolgálják; ebben az értelemben nem közösségellenesek, hanem éppen hogy a közösség érdekét, a közjót szolgálják.

Amennyiben tehát mások kötelesek tűrni a meghökkentő, durva véleményt is, úgy hiányzik a jogtárgy sérelme – jogtárgy-sérelem hiányában pedig nem beszélhetünk társadalomra veszélyességről, azaz nem valósul meg a materiális jogellenesség sem. A cselekmény társadalomra veszélyességének vizsgálata, és a vizsgálatnak megfelelő következtetés levonása a bíróságok végzéseiből hiányzik.

3.2. Kihívó közösségellenesség

A garázdaság törvényi tényállása az elkövetés kihívó közösségellenességét kívánja meg. Mindez annyit tesz, hogy a tényállásszerű elkövetési magatartás a környezetre gyakorolt hatása révén közvetlenül és durván sérti vagy sértheti a közösség nyugalomát. A fent kifejtettek szerint a közéleti vélemények, a közhatalom-gyakorlás kritikája, még ha meghökkentő vagy durva formában is fejezik ki azokat, a demokratikus berendezkedés szükségszerű velejárói. Így egy kormányzati politikával szembeni kritikai megnyilvánulás sosem lehet kihívóan közösségellenes: a politikai vélemény kifejtése nem nyílt szembeszegülés a társadalmi normákkal, még akkor sem, ha

tudatosan választják a vélemény kinyilvánításának rendhagyó formáját, hanem éppen ellenkezőleg, a demokratikus politikai viták katalizátora.

A panaszosok magatartása – saját bevallásuk szerint is – politikai véleménynyilvánítás volt, aminek jelen formáját a panaszosok azért választották, mert egy szerintük igen veszélyes külpolitikai tendenciára, az orosz-barát politikai közeledésre akarták felhívni a közfigyelmet, méghozzá olyan előzmények után, amikor a véleménynyilvánítás hagyományos formái nem bizonyultak hatékonynak, mikor már nincs más hatékony eszköz egy elfogadhatatlannak tekintett helyzettel kapcsolatos figyelemfelhívásra. Véleménynyilvánításuk további jellemzője ugyanakkor, hogy nem jár erőszakkal, rongálással, és nem sérti mások alapvető jogait – márpedig a panaszosok elmondták (és ezt az elsőfokú határozat tényállása is elfogadja), hogy kifejezetten törekedtek arra, hogy ne okozzanak maradandó állagromlást (ezért használtak vízzel oldódó és egészségre ártalmatlan festéket). Az emlékmű megdobása, még ha formálisan nem is volt jogszabály-szerű, pont nem a politikai közösség normáinak a felrúgását, hanem éppen ellenkezőleg, azok tiszteletét és a közhatalom gyakorlóin való számonkérését fejezi ki. A jog iránti tiszteletet mi sem mutatja jobban a panaszosok részéről, mint az, hogy tettük nyilvános volt: tettüket élőben közvetítették egy internetes közösségi oldalon, és nem távoztak el a véleménynyilvánításuk helyszínéről, hanem megvárták, hogy a rendőrség igazoltassa őket, és cselekményüket meg sem próbálták tagadni.

3.3. Megbotránkozásra vagy riadalom keltésre alkalmasság

A tényállásszerűséghez megkövetelt megbotránkozás vagy riadalom keltésre való alkalmasság nem egy egyéni, szubjektív érzékenység függvénye: a büntetőjogi és szabálysértési felelősség alapja csak egy általános, objektív zsinórmérték lehet. Jelen esetben ez az objektív mérce rendkívül magasan van, mert nemcsak a büntetőjog általános alkotmányos követelményinek kell érvényesülniük, hanem a panaszosok terhére rótt magatartás a politikai véleménynyilvánítás körébe is tartozik. Ennek megfelelően a tűrés kötelezettség - jelen esetben az egész politikai közösség tűrés kötelezettsége - határa is sokkal magasabban van. A közhatalom gyakorlásának akár a közízléssel nehezen összeférhető kritikáját is tűrni kell. A garázdaság tényállásával védett jogi tárgy – a köznyugalom – nem szenved sérelmet egy politikai vélemény kinyilvánításakor. Ráadásul, ha szenvedne is, a köznyugalom mint védett jogi tárgy kevesebb súllyal esik latba a politikai véleménnyel szemben mint az egyéni jogokat korlátozó büntetőjogi fellépés.

A politikai véleménynyilvánítás korlátait általában is megszorítóan kell értelmezni, a büntetőjog és a szabálysértési jog szabályait pedig különösen szigorúan kell alkalmazni, ha a véleménynyilvánítás korlátozásáról van szó. Az Alkotmánybíróság a már idézett 13/2014. (IV.18.) AB határozatában ebből az okból semmisített meg egy büntetőítéletet, amely a rágalmazás tényállásában szereplő „tényt állít” kitélt kiterjesztően értelmezte: *„Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott büntetőügyben a bíróságok a rágalmazás bűncselekményének törvényi tényállásában szereplő 'tényt állít' fogalmat olyan kiterjesztően értelmezték, ami nincs összhangban az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert véleményszabadságból fakadó követelményekkel.”* [52] A jelen esetben az elsőfokú döntés hasonlóan kiterjesztő jelleggel értelmezte a garázdaság tényállásában szereplő „megbotránkoztatásra vagy riadalom keltésre való alkalmasság” feltételét. A kiterjesztő

értelmezést, illetve a szigorú értelmezés hiányát mi sem jelzi jobban, mint az elsőfokú végzés indokolásának azon részei, ahol a bíróság úgy fogalmaz, hogy „minden kétséget kizáróan” megállapítható mind a kihívó közösségellenesség, mind pedig a megbotrántkozás és riadalom kiváltására való alkalmasság. E következtetéseit ugyanis az indokolás nem támasztja alá mással, mint a tényállás fordulatainak minimális és mechanikus értelmezésével. Az indokolás teljes mértékben nélkülözi mind a konkrét cselekmény körülményeinek – ideértve a panaszosok szándékainak és motivációinak – gondos vizsgálatát, mind az imént bemutatott alkotmányjogi-alapjogi érvek megfontolását.

Valódi, alapos alapjogi vizsgálat csak az alapjogi teszt megfelelő, az adott tényállásra vetített alkalmazásával valósulhat meg. A támadott bírói döntések nélkülözik ezt a vizsgálatot, holott a panaszosok jogi képviselője az eljárás egésze alatt hangsúlyozta a bíróság számára, hogy alapjogi vizsgálat nélkül szükségszerűen alapjogsértő ítélet születik. A jogi képviselő beadványaiban előadott alapjogi érvekre adandó megfelelő bírói reakció azonban hiányzik az ítéletekből. A garázdaság tényállásának szó szerinti értelmezése szükségszerűen kriminalizálja a meghökkentő, a szokásostól eltérő nem verbális véleménynyilvánítást, és ez a helyzet szöges ellentétben áll az AB által kidolgozott jogelvekkel. A 36/1994. (VI. 24.) AB döntés értelmében a véleménysszabadság „különleges védelmet követel akkor, amikor közügyeket és a közhatalom gyakorlását, a közfeladatot ellátó, illetve a közéletben szerepet vállaló személyek tevékenységét érinti. A demokratikus hagyományokkal rendelkező társadalmak tapasztalatai szerint is e vitákban esetenként kellemetlen, éles, esetleg igazságtalan támadásokat intéznek a kormányzat és a közhivatalnokok ellen. [...] a demokrácia lényegi eleméhez tartozik az állami és önkormányzati intézményrendszer működésének és tevékenységének szabad bírálata, kritikája még akkor is, ha a kritika túlzó jellegű értéktétele formájában ölt testet.”

Mindezek alapján kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg, hogy a támadott ítéletek alaptörvény-ellenesen korlátozzák a panaszosok az Alaptörvény IX. cikkében garantált szabad véleménynyilvánításhoz való jogát, továbbá, hogy az eljáró bíróságok az alapjogi szempontok teljes figyelmen kívül hagyásával sértették a jogállamiság elvéből fakadó alkotmányos büntetőjog követelményeit, és ezért semmisítse meg azokat.

Mellékelten csatolom a panaszosoktól az eljárás elején felvett meghatalmazások egy-egy eredeti példányát, amely kifejezetten kiterjed az esetleges alkotmányjogi panasz eljárásra is.

Budapest, 2017. július 13.

A panaszosok képviselőjében:

dr. Hüttl Tivadar
ügyvéd
1136 Budapest, Tátra u. 15/b I/1
Tel.: 06-30-341-6927
Fax: (061) 279 0755
e-mail: huttit@tisz.hu

dr. Hüttl Tivadar

Mellékletek

1. Ügyvédi meghatalmazások
2. Kiripolszky Csongor nyilatkozata az indítvány és a személyes adatok nyilvánosságra hozhatóságáról [REDACTED]
3. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 8.Sze.8736/2017/2. számú és a Fővárosi Törvényszék 23.Szef.27/2017/3. számú végzése
4. Panaszosok fellebbezése az elsőfokú bírósági döntéssel szemben.

